

แนวทางการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชน ให้เป็นที่ยอมรับและได้รับความนิยม

How To Be Successful In Children's TV Program Production

พรสุรีย์ วิภาศรีนimit*

Pornsuree Vipasrinimit**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางและรูปแบบการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชน เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะแก่บุคลากรไทยพีบีเอส เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการผลิตรายการสำหรับเด็กและเยาวชนให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้ชมและได้รับความนิยมมากยิ่งขึ้น และเพื่อให้ได้ข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ต่อไทยพีบีเอสในการทำรายการเด็กและเยาวชนที่มีคุณภาพตามที่ กสทช. ระบุไว้ในหลักเกณฑ์ของระบบการจำแนกเนื้อหาที่ควรมีการส่งเสริม

วิธีการศึกษาใช้การวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยทางเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการวิจัยทางเอกสารเป็นการศึกษารายการสำหรับเด็กและเยาวชนที่ได้รับการยอมรับและได้รับความนิยมในปัจจุบัน

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ คณะนิเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 110/1-4 ถนนประชาชื่น เขตหลักสี่ กทม.10210
ช่องทางการติดต่อ : pornsuree.vip@dpu.ac.th

**Lecturer, Faculty of Communication Arts, Dhurakij Pundit University, Bangkok, Thailand
Email: pornsuree.vip@dpu.ac.th

จำนวน 17 รายการ และข้อมูลจากการประชุม ABU Children's TV Program Item-Exchange ที่จัดขึ้นเมื่อเดือนกรกฎาคม 2559 ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นการสัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาชีพผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ที่ได้รับการยอมรับและได้รับความนิยมในปัจจุบัน จำนวน 11 คน

ผลการศึกษาจากการประชุม ABU ได้ข้อเสนอแนะแนวทางในการผลิตรายการสำหรับเด็กและเยาวชนว่า ผู้ผลิตควรให้ความสำคัญกับการวางแผนการผลิต เริ่มต้นจากการกำหนดประเภทรายการให้ชัดเจนว่าเป็นรายการเด็ก ไม่ใช่รายการเพื่อการศึกษากำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน มีความเฉพาะเจาะจง โดยแบ่งตามพัฒนาการตามช่วงวัยของเด็ก รายการเด็กควรจะเป็นรายการที่จุดประเด็นชวนให้เด็กคิด มุ่งเน้นการสร้างเสริมจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และปล่อยให้เด็กได้แสดงออกอย่างเสรีและเป็นธรรมชาติ

ผลการศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหารายการที่ได้รับการยอมรับและได้รับความนิยมในประเทศ สามารถสรุปแนวทางการผลิตรายการแต่ละช่วงวัยได้ดังนี้ รายการสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี เน้นความสนุกสนาน ส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็ก สำหรับเด็กอายุ 6-12 ปี เน้นความสนุกสนาน สอดแทรกความรู้ทางวิชาการและแนวทางการใช้ชีวิต และรายการสำหรับเด็กเยาวชนอายุ 13-18 ปี เน้นโดนใจ ทันสมัย ดูสนุก

ส่วนผลการวิเคราะห์เนื้อหารายการตามหลักเกณฑ์ที่กสทช. กำหนดให้ควรมีการส่งเสริม พบว่า รายการส่วนใหญ่มุ่งเน้นส่งเสริมความรู้เรื่องวิชาการมากกว่าส่งเสริมการใช้ทักษะชีวิตในสังคม

ผลจากการสัมภาษณ์นักวิชาชีพผู้ผลิตรายการสามารถสรุปแนวทางการผลิตได้ว่า ควรมีการกำหนดแนวความคิดที่ชัดเจน มีรูปแบบ

การนำเสนอที่น่าสนใจโดยอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจในกลุ่มเป้าหมาย เนื้อหารายการควรสอดคล้องกับพัฒนาการตามช่วงวัยของเด็ก ด้วยการนำเสนอที่จุดประเด็นชวนให้เด็กคิด การทำรายการเด็กที่น่าสนใจควรทำรายการให้สนุกน่าดู แสดงออกถึงความเป็นธรรมชาติของเด็ก เป็นรายการที่เด็กและพ่อแม่สามารถดูร่วมกันได้ และมีการผลิตที่มีความพิถีพิถัน

คำสำคัญ: รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชน / การผลิตรายการโทรทัศน์ / ได้รับความนิยม

Abstract

This research is about creating a television program for children. It's objectives are to help ThaiPBS in producing programs to meet the appreciations of the target and also to increase the quality and popularity to meet the requirements from National Broadcasting Tele- communication Commission about content ratings for children programs.

This research is based on documentary and in-depth interview. Which in documentary part is about 17 popular children programs nowadays and the information from "ABU Children's TV Program Item-Exchange" meeting that was taken on July, 2016. In the in-depth interview part is based on the interview of 11 successful television program producers.

The result of “ABU Children’s TV Program Item-Exchange” meeting gave suggestions that producers should make the pre-production planning as priority, starting from specify the type of programs to specify the target audiences. The result also state that children’s programs should be imaginable and lead to creativity so that the children could be able to think and imagine themselves.

The research shows the appropriate content makings for children programs as 3-5 year-old programs should be fun and productive, 6-12 year-old programs should be fun and educative, and 13-18 year-old program should be fun and fashionable.

Following the 6 types of supporting contents from National Broadcasting Telecommunication Commission about children programs, the research shows that most programs main contents are more about academic educating than socializing.

According to the interview of the producers, children program’s contents should be clearly specified and has intriguing presentation to target audiences. The contents should also match the productivity of the children at that age. It should be interesting and well-made, so that the parents can enjoy watching it too.

Keywords: Children’s TV Program / TV Production / Successful

บทนำ

“มุ่งมั่นเป็นสถาบันสื่อสาธารณะ ที่สร้างสรรค์สังคมคุณภาพ และคุณธรรม” คือวิสัยทัศน์ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (Thai PBS) นับเป็นสื่อสาธารณะสื่อแรกของประเทศไทย ออกอากาศอย่างเป็นทางการตั้งแต่วันที่ 15 มกราคม 2551 เป็นต้นมา โดยมีเป้าหมายที่จะเป็นสถานีโทรทัศน์ที่สรรค์สร้างรายการข่าว รายการสารประโยชน์ และรายการสาระบันเทิงที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ตามข้อบังคับด้านจริยธรรมขององค์กร โดยยึดถือประโยชน์สาธารณะเป็นที่ตั้ง และเป็นสถานีโทรทัศน์ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ทั้งในระดับประเทศและในระดับภูมิภาค ในฐานะสถาบันสื่อมวลชนที่มีคุณภาพและสร้างสรรค์

พันธกิจที่ตั้งไว้ คือ ดำเนินการผลิตรายการ ให้บริการข่าวสาร ความรู้ สาระบันเทิงที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ตามข้อบังคับด้านจริยธรรมขององค์กร เพื่อเผยแพร่ผ่านสื่อทุกแขนง โดยยึดถือผลประโยชน์สาธารณะและความคุ้มค่าเป็นสำคัญ

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสมุ่งมั่นจัดทำรายการโทรทัศน์เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นเครื่องมือแห่งการเรียนรู้ เสริมสร้างสติปัญญา และสุขภาพ สร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ ในปี 2558 ไทยพีบีเอส ได้รับรางวัลโทรทัศน์ทองคำ ครั้งที่ 29 จำนวน 6 รางวัล คือ รางวัลสถานีส่งเสริมด้านรายการเด็ก เยาวชน สตรี และครอบครัวดีเด่น รางวัลรายการสตรีดีเด่น จากรายการภัตตาหารบ้านทุ่งรางวัลรายการครอบครัวดีเด่น จากรายการลุยไม่รู้โรย รางวัลรายการส่งเสริมความรู้ทั่วไปดีเด่น จากรายการทั่วถิ่นแดนไทย รางวัลผู้ดำเนิน

รายการขายดีเด่น คุณจรงค์ศักดิ์ รองเดช จากรายการภัตตาคารบ้านทุ่ง และรางวัลละครสร้างสรรค์สังคมดีเด่น จากเรื่อง “เด็กชายในเงา”

ในฐานะผู้ทำหน้าที่สื่อมวลชนซึ่งเป็นผู้ส่งสาร สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสได้พัฒนาการจัดทำรายการมาโดยลำดับ เพื่อให้ผู้รับสารได้รับ ข้อมูลความรู้และความบันเทิงที่เป็นประโยชน์ สร้างเสริมคุณภาพชีวิต และคุณธรรมที่สร้างสรรค์ นำไปสู่การพัฒนาตนเองและสังคม ซึ่งจะทำให้ ประเทศชาติพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากข้อมูลการศึกษาและผลสำรวจที่ผ่านมา พบว่า รายการ สำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชนของสถานีไทยพีบีเอสจัดเป็นรายการคุณภาพ ที่สร้างแรงบันดาลใจและความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและ เยาวชนให้เติบโตเป็นพลังบวกเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม ในปี 2555 สถาบันวิชาการสื่อสาธารณะ (สวส.) ได้ร่วมกับนักวิชาการจากสถาบัน การศึกษาทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก โดยประกอบด้วย 3 โครงการย่อย ได้แก่ 1) โครงการศึกษากลุ่มความคิดใหม่และข้อเสนอแนะเชิงบูรณาการเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อรูปแบบ เนื้อหารายการโทรทัศน์ สื่อสำหรับเด็กและเยาวชนในขนาดของ สถานีโทรทัศน์เพื่อบริการสาธารณะ ไทยพีบีเอส 2) โครงการวิจัยรูปแบบ เนื้อหาและการนำเสนอรายการโทรทัศน์เด็กจากสื่อสาธารณะที่ประสบความสำเร็จ เพื่อพัฒนารายการโทรทัศน์เด็กและเยาวชนของไทยพีบีเอส 3) โครงการศึกษาความคิดเห็นของเด็กและเยาวชนที่มีต่อรายการโทรทัศน์ สำหรับเด็กและเยาวชนทางสถานีโทรทัศน์เพื่อบริการสาธารณะไทยพีบีเอส ผลการศึกษาข้างต้นได้นำมาใช้ในการพัฒนาการผลิตรายการของไทย

พีบีเอส รวมทั้งใช้ในการอบรมส่งเสริมแนวคิดและทักษะการผลิตรายการ กลุ่มดังกล่าวให้กับผู้ผลิตอิสระมาโดยลำดับ

ในเดือนกรกฎาคม 2559 ไทยพีบีเอสได้เป็นเจ้าภาพในการ จัดการประชุม ABU Children's TV Program Item-Exchange ซึ่งมีผู้ เข้าร่วมและผู้ผลิตรายการจากประเทศต่าง ๆ มาร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ รวมทั้งมีวิทยากรจากต่างประเทศมาพัฒนาทักษะแก่นัก บุคลากรไทยพีบีเอส สถาบันวิชาการสื่อสาธารณะ ไทยพีบีเอส (สวส.) จึงเล็งเห็นว่าเป็นโอกาสดีที่จะให้ทีมนักวิจัยได้ศึกษาพัฒนาแนวทางการผลิต รายการโทรทัศน์เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ประเภทรายการ เด็กและเยาวชน สมดังวิสัยทัศน์ “มุ่งมั่นเป็นสถาบันสื่อสาธารณะ ที่สร้างสรรค์สังคมคุณภาพและคุณธรรม”

วัตถุประสงค์การศึกษา

เพื่อศึกษาแนวทางและรูปแบบการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน โดยเฉพาะแนวทางที่เป็นที่ยอมรับและได้รับความนิยมในประเทศ เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการผลิต รายการเพื่อพัฒนาความรู้ และทักษะในการผลิตรายการสำหรับเด็กและ เยาวชนของบุคลากรไทยพีบีเอส ให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่ม ผู้ชมและได้รับความนิยมมากยิ่งขึ้น และเพื่อให้ได้ข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ต่อ ไทยพีบีเอสในการทำรายการเด็กและเยาวชนที่มีคุณภาพตามที่ กสทช. ระบุไว้ในหลักเกณฑ์ของระบบการจำแนกเนื้อหาที่ควรมีการส่งเสริม

แนวความคิดที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดพัฒนาการของเด็กกับการเปิดรับและใช้ประโยชน์จากโทรทัศน์

การนำแนวความคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กมาใช้ในการผลิตรายการโทรทัศน์จะช่วยทำให้ผู้ผลิตรายการเข้าใจธรรมชาติของเด็กและโลกของเด็กมากขึ้น

Daniel R. Anderson , Heather J. Lavign และ Katherine G.Hanson (2013:638) อธิบายความสำคัญในเรื่องพัฒนาการของเด็กที่มีต่อการผลิตรายการโทรทัศน์ว่าการสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์ให้เกิดประโยชน์กับเด็ก ควรต้องคำนึงถึงเรื่องความซับซ้อนในการดูโทรทัศน์ของเด็ก ทั้งนี้เพราะการดูโทรทัศน์ของผู้ใหญ่เป็นกิจกรรมที่ง่าย ๆ แต่สำหรับเด็กแล้วการดูโทรทัศน์เป็นเรื่องที่ทำหาย เพราะเด็กมีความสามารถค่อนข้างจำกัดในเรื่องการเรียนรู้ความรู้เกี่ยวกับโลกที่เป็นจริง และมีประสบการณ์เกี่ยวกับสื่อค่อนข้างน้อย ดังนั้น การที่รายการโทรทัศน์จะส่งผลกระทบต่อผู้ผลิตรายการควรพัฒนารายการด้วยความเข้าใจถึงความสามารถและมุมมองตามพัฒนาการของเด็ก

พรณพิมล วิบุลาการ (2555:45-47) อธิบายพัฒนาการของเด็กกับการเปิดรับและใช้ประโยชน์จากโทรทัศน์ว่า เด็กแต่ละช่วงวัยจะมีการเปิดรับและใช้ประโยชน์จากสื่อโทรทัศน์แตกต่างกัน สามารถแบ่งได้เป็น 4 ช่วง คือ

0-2 ปี เป็นช่วงเวลาที่สำคัญของพัฒนาการทางสมองที่สร้างพื้นฐานการเรียนรู้ที่ดีให้กับเด็ก กิจกรรมที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของเด็กคือการใช้ประสาทสัมผัสทุกด้าน ค้นคว้าเรียนรู้สิ่งที่อยู่รอบตัว ด้วยการเคลื่อนไหว

ร่างกาย สัมผัสจัดการเรียนรู้ผ่านความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดจากผู้เลี้ยงดู และ กระทำการเรียนรู้ซ้ำๆจนเกิดการบันทึกจดจำ หัวใจการเรียนรู้อยู่ที่การใช้ สัมผัสทุกด้าน การเคลื่อนไหว การเข้ากลุ่ม ซึ่งเป็นแบบที่มีการโต้ตอบไม่ใช่ การนั่งรับชม และต้องมีเวลาในการพักผ่อนที่เพียงพอ

ในวัยนี้จึงไม่แนะนำให้เด็กรับชมโทรทัศน์หรือสื่อเคลื่อนไหวแบบ ต่อเนื่องเป็นเวลานาน เนื่องจากโทรทัศน์หรือคอมพิวเตอร์ดึงให้เด็กจ้อง มองที่หน้าจอที่มีแสงสว่าง มีการเคลื่อนไหวภาพที่รวดเร็ว เด็กไม่มีโอกาส เรียนรู้แบบโต้ตอบกับสิ่งที่รับเข้ามา และยังมีความเสี่ยงกับแสงสว่างที่วาม เข้ามาเป็นระยะรวมทั้งการไม่ได้เคลื่อนไหวร่างกาย

3-5 ปี เด็กเริ่มพัฒนาการเรียนรู้จากการเล่นแบบสมมติ ชอบการ ทดลอง การเลียนแบบ มีพัฒนาการด้านภาษา สามารถรับรู้อารมณ์ได้ มากขึ้น ระบบคิดจะยังไม่สามารถแยกแยะระหว่างความจริงกับจินตนาการ การรับรู้ผ่านสื่อจะรับรู้ข้อมูลแบบซึมซับว่าเป็นจริง เลียนแบบพฤติกรรม ที่เห็น ไม่สามารถตัดสินใจแยกแยะได้ด้วยตนเองถึงอันตรายที่จะตามมา การรับชมภาพที่น่าหวาดกลัวจะสร้างความตื่นตระหนก และมองว่าสิ่ง แวดล้อมภายนอกน่ากลัว

วัยนี้เป็นวัยที่เริ่มสร้างรูปแบบพฤติกรรมสุขภาพ โดยเฉพาะ พฤติกรรมสุขภาพที่เชื่อมโยงในชีวิตประจำวัน สื่อมีโอกาสสร้างทั้งรูปแบบ พฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม นอกจากนี้การรับชมโทรทัศน์ที่ มากเกินไปทำให้รบกวนการพัฒนาด้านสมาธิ การที่เด็กนั่งหน้าจอ ไม่ได้หมายความว่าเด็กมีสมาธิในทางตรงข้ามเป็นการกระตุ้นเร้าสมองด้วย ภาพที่มีความเร็วสูง เด็กมักจะหงุดหงิดง่าย ขาดสมาธิในการทำกิจกรรม ด้วยตนเอง และมีความเข้าใจผิดว่าเด็กจะพัฒนาทางภาษาได้ดี

กลับพบว่าเด็กที่อยู่กับสื่อประเภทโทรทัศน์นานเกินไปมีปัญหาเรื่องพัฒนาการภาษา

6-12 ปี เด็กจะมีความอยากรู้อยากเห็น มีประสบการณ์ทางสังคมเพิ่มมากขึ้น เป็นวัยที่สร้างการเรียนรู้ การมีวินัยและความรับผิดชอบ แยกแยะการใช้เวลาเล่นกับการเรียนรู้ ยังมีลักษณะการเลียนแบบสูง เนื่องจากระบบคิดยังอยู่ในช่วงการพัฒนาความเป็นเหตุเป็นผล การแยกแยะข้อมูลที่ได้รับว่ามีความหมายเช่นไร มีแนวโน้มสูงที่จะทดลองด้วยการเลียนแบบพฤติกรรม โดยไม่เข้าใจความหมายของพฤติกรรมนั้นๆ และยังสร้างค่านิยมต่อพฤติกรรมที่รับรู้ผ่านสื่อว่าเป็นค่านิยมที่ยอมรับทางสังคม การรับรู้ข้อมูลที่นำเสนออย่างรวดเร็ว ในขณะที่การใช้สื่อเป็นการรับรู้อย่างกระตุนสำหรับเด็ควัยนี้ เด็กมักรับข้อมูลที่ถูกต้องยก้าเข้ามาเป็นแบบแผนวิธีคิดได้โดยง่าย

13-18 ปี เป็นวัยที่มีการพัฒนาระบบคิด การรับรู้แยกแยะวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับ มีประสบการณ์ทางสังคมเพิ่มมากขึ้นตามวัย ต้องการการยอมรับและเลือกรับสิ่งที่เป็นกระแสหลักได้ง่าย เป็นวัยที่มีการแสวงหาต้นแบบทางอุดมคติ นักร้อง นักดนตรี ดารา เป็นต้นแบบในการเลียนแบบของเด็ควัยรุ่น โดยเฉพาะการนำเสนอที่สร้างภาพลักษณ์ สร้างความรู้สึกร่วม จะมีอิทธิพลมากต่อความคิดและพฤติกรรมของวัยรุ่น นอกจากนี้เด็กจะมีความต้องการเป็นแบบผู้ใหญ่ อยากรแสดงพฤติกรรมเลียนแบบผู้ใหญ่ เพื่อแสดงว่าตนเองโตแล้ว

จะเห็นได้ว่า พัฒนาการของเด็กแต่ละช่วงวัยมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะต่างๆให้พร้อมเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ

ของสังคม และสื่อโทรทัศน์ก็เป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการช่วยส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน

การออกแบบรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชน

การออกแบบเนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนเป็นการให้ความสำคัญถึงการเลือกเนื้อหา และเทคนิคการสร้างเรื่องและเนื้อหาของรายการ เนื้อหารายการมีบทบาทสำคัญต่อเด็กและเยาวชนเนื่องจากวัยเด็กเป็นวัยแห่งการสร้างสรรคจินตนาการอย่างสูงสุด ดังนั้น W. Schramm (1979, อ้างใน กาญจนา แก้วเทพและคณะ 2554:95) จึงเสนอให้แบ่งเนื้อหาของสื่อในส่วนที่เกี่ยวกับการทำหน้าที่สร้างสรรค์จินตนาการของเด็กออกเป็น 2 ประเภท คือเนื้อหาแบบแฟนตาซี (Fantasy content) และเนื้อหาแบบที่เป็นจริง (Reality content) ซึ่งเนื้อหาทั้ง 2 ประเภทจะเล่นบทบาทต่อเด็กที่แตกต่างกัน เช่น

บทบาทของเนื้อหาแบบแฟนตาซี	บทบาทของเนื้อหาที่เป็นจริง
<ul style="list-style-type: none"> • เชิญชวนให้ละทิ้งปัญหาที่เป็นจริงเข้าไปสู่ปัญหาในจินตนาการ (เช่น ปัญหาแบบ Star Wars) • เชิญชวนผู้พ่ายแพ้ให้ลุกขึ้นใหม่ / เชิญชวนให้ปลดปล่อย • ทำงานตรงกันข้ามกับกฎเกณฑ์ในโลกแห่งความเป็นจริง (เช่น มีอาวุธต่าง ๆ นานา) • ขจัด/บรรเทา/ปล่อยวาง(ชั่วคราว)ความวิตกกังวล/การข่มขู่จากปัญหา-อันตรายที่เป็นจริง • เติมเต็มความปรารถนาบางอย่างที่ซ่อนเร้น • ได้รับความรื่นเริงบันเทิงใจ 	<ul style="list-style-type: none"> • ตอกย้ำปัญหาที่เป็นจริง • เน้นความเข้าใจ / เน้นการใช้ปัญญาแก้ปัญหา • ทำงานกับเรื่องราว/สถานการณ์/เหตุการณ์ที่เป็นจริง • ทำให้ผู้ชมตื่นตัวกับการข่มขู่จากสิ่งแวดล้อม (เช่น รายการข่าวรายการประเภทเรื่องจริงผ่านจอ) เพื่อจะเข้าใจปัญหาให้ดีขึ้นแม้ว่าจะต้องกังวลมากขึ้นก็ตาม • ให้เกิดความกระตือรือร้น

Fisch (อ้างใน Daniel R.Anderson , Heather J.Lavign และ Katherine G. Hanson 2013:638) อธิบายว่า เนื้อหารายการโทรทัศน์แบ่งได้เป็น 2 ประเภทหลักๆ คือ ความบันเทิง (Entertainment) และ สารความรู้ (Education) ในกระบวนการรู้คิดทั้งสองส่วนนี้แยกจากกันด้วยระบบความจำของเด็กมีจำกัด ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่ดีในการที่จะผสมผสานเนื้อหาระหว่างความบันเทิงกับสารความรู้เข้าด้วยกันในรายการเด็ก จะเป็นการช่วยให้เด็กเข้าใจเนื้อหาที่เป็นสารความรู้ได้ดีขึ้น

อิทธิพล ปริติประสงค์ (2555:21) ได้อธิบายแนวทางของการพัฒนารายการโทรทัศน์ในเชิงประเด็นซึ่งประกอบด้วยคำสำคัญ (Keyword) 3 คำสำคัญ กล่าวคือ

1. ประเด็นที่เด็กต้องรู้ หมายถึง ระดับคุณค่าของเนื้อหาสาระของรายการ โดยนอกจากจะเป็นการให้ข้อมูลพื้นฐานสำคัญในแต่ละประเด็นแล้ว ยังต้องพิจารณาในประเด็นของการสร้างทักษะพื้นฐานสำคัญที่เด็กจำเป็นต้องมีเพื่อทำให้เด็กสามารถจัดการต่อสถานการณ์ในแต่ละประเด็นได้อย่างเหมาะสม ทั้งในเรื่องของการป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบ และการแก้ไข หรือการเยียวยาหากเด็กได้รับผลกระทบจากประเด็นต่างๆ เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดการต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

2. ประเด็นที่เด็กควรรู้ หมายถึง เนื้อหาสาระของรายการโทรทัศน์สอดคล้องกับพัฒนาการและกระบวนการเรียนรู้ตามช่วงวัยของเด็ก

3. ประเด็นที่เด็กอยากรู้ หมายถึง เนื้อหาสาระหรือรูปแบบของรายการที่ปรากฏในรายการโทรทัศน์ตรงกับความต้องการและความสนใจของเด็กที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของรายการ โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อความสนใจ

หรือความต้องการของเด็กสามารถจำแนกได้เป็น 2 เรื่อง กล่าวคือ เรื่องแรก เด็กๆสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์จริงในชีวิตประจำวันเข้ากับเนื้อหา รายการที่ปรากฏได้ และเรื่องที่สอง การสร้างพื้นที่ในการสื่อสารหรือพูดคุยกับเด็ก ทั้งเด็กที่ร่วมในรายการและการสร้างพื้นที่ในการสื่อสารหรือพูดคุยกับเด็กที่รับชมรายการโทรทัศน์

นอกจากเนื้อหารายการต้องเป็นประเด็นที่เด็กต้องรู้ เด็กควรรู้และเด็กอยาการู้แล้ว เนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนที่ดีต้องก่อให้เกิดประโยชน์แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งอาจารย์อิทธิพล ปรีติประสงค์จัดเป็น 3 ระดับ คือ 1) ระดับความรู้ 2) ระดับการสร้างทักษะ และ 3) ระดับการสร้างการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทัศนคติ

1. ระดับความรู้ คือ การทำให้ได้รับข้อมูลในประเด็นสำคัญ รวมทั้ง การทำให้เกิดการมองเห็นผลกระทบหรือจุดคิดในประเด็นปัญหาหรือโอกาส

2. ระดับการสร้างทักษะ หมายถึง เนื้อหารายการที่เน้นการสร้างเสริมทักษะพื้นฐานสำคัญเพื่อทำให้เด็กสามารถจัดการต่อสถานการณ์ในแต่ละประเด็นได้ รวมทั้งสามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นจากการได้รับผลกระทบในแต่ละประเด็นได้

3. ระดับการสร้างการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทัศนคติ หมายถึง เนื้อหาสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ในเรื่องวิถีคิดและรสนิยม

วิธีการศึกษา

ใช้การวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์

เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษารายการสำหรับเด็กและเยาวชนที่ได้รับการยอมรับ และความนิยมในปัจจุบันจำนวน 17 รายการ และข้อมูลจากการประชุม ABU Children's TV Program Item-Exchange วันที่ 18-27 กรกฎาคม 2559 ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาชีพ ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนที่ได้รับการยอมรับและได้รับความนิยม

กลุ่มตัวอย่าง

1. รายการโทรทัศน์ในประเทศไทย โดยมีกรอบคุณสมบัติ ดังนี้

1.1 เป็นรายการสำหรับเด็กและเยาวชน และ/หรือรายการที่ระบุได้แน่ชัดว่า มีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ชมในวัย 3 - 18 ปี ที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ต่างๆ รวมทั้งไทยพีบีเอส ในช่วงครึ่งปีแรกของปี 2559

1.2 เป็นรายการที่ได้รับการยอมรับความนิยมในกลุ่มเด็กและเยาวชน รวมถึงพ่อแม่ และผู้ปกครอง โดยพิจารณาเลือกรายการที่ได้รับรางวัลจากสถาบันที่เป็นที่ยอมรับ และรายการที่ได้รับความนิยมโดยพิจารณาจากรายการที่มีการออกอากาศอย่างต่อเนื่อง 5 ปีขึ้นไป

รายการโทรทัศน์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีดังต่อไปนี้ รายการที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กอายุ 3-5 ปี คือ รายการขบวนกร Fun น่านม (ออกอากาศอย่างต่อเนื่อง 5 ปีขึ้นไป ทางสถานีไทยพีบีเอส) รายการกู่อี้จู้มัจฉุภัย

(รางวัลนาฏราช ครั้งที่ 2 ประจำปี 2553 ออกอากาศสถานี WORKPOINT 23) กลุ่มเป้าหมายเด็กอายุ 6-12 ปี คือ รายการคิดวิทย์ Science Yard (รางวัล Family Awards ครั้งที่ 6 ทางสถานีไทยพีบีเอส) รายการทำให้อ่าน (รางวัล Family Awards ครั้งที่ 6 และรางวัลโทรทัศน์ทองคำ ทางสถานีไทยพีบีเอส) รายการณัชชาดิ เอกซ์พลอเรอร์ Natcha The Explorer (ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลนาฏราช ครั้งที่ 7 ประจำปี 2558 ประเภทรางวัลสร้างสรรค์เด็กยอดเยี่ยม ทางช่อง 3 FAMILY) รายการดิสนีย์ คลับ Disney Club (ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลนาฏราช ครั้งที่ 7 ประจำปี 2558 ประเภทรายการเด็กยอดเยี่ยม 7 HD) และกลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชนอายุ 13-18 ปี คือ รายการสมรภูมิไอเดีย (Family Awards ครั้งที่ 6 ประจำปี 2016 ทางช่อง 3 FAMILY) ละครวัยแสบสาแหรกขาด (รางวัลส่งเสริมสถาบันครอบครัว เนื่องในวันครอบครัว ประจำปี 2559 ทางช่อง 3 HD) รายการกบนอกกะลา (รางวัลนาฏราช ครั้งที่ 7 ประจำปี 2558 ทางสถานี MCOT HD) และรายการรถโรงเรียน High School Reunion ออกอากาศตั้งแต่ปี 2550 ทางสถานี GMM 25

2. กลุ่มนักวิชาชีพ ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนที่ได้รับการยอมรับและได้รับความนิยม จำแนกตามการแบ่งกลุ่มรายการตามช่วงวัย จำนวน 11 คน ดังนี้

2.1 ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี ได้แก่ คุณเทพฤทธิ์ วงศ์วานิชวัฒนา ผู้อำนวยการฝ่ายผลิตรายการ บริษัทเวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน) ผู้ผลิตรายการกั๊กี้จู้จู้จุกุ๊กิ คุณธิษฏา อัยศิริ กรรมการผู้จัดการบริษัท มิราเคิล มัชฌิม จำกัด ผู้ผลิตรายการขบวนการ Fun น้านม

2.2 ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กอายุ 6-12 ปี ได้แก่ คุณวรินทร์เนตร เต็มศิริกมล กรรมการผู้จัดการ บริษัท Be Amazing Edutainment จำกัด ผู้ผลิตรายการ คิววิทีย์ science Yard คุณนันทา มหันตพล กรรมการผู้จัดการ บริษัทซูเปอร์จิว จำกัด และ Executive Producer ผู้ผลิตรายการทำให้อ่าน จำกัด คุณพงษ์เทพ บุญกุ่ม Creative Producer รายการ ณิชชา ดิ เอกซ์พลอเรอร์ (Natcha the Explorer) บริษัท BOB 2005 จำกัด คุณขวัญจิตร แสงอรุณ หัวหน้าแผนก ปรี-โปรดักชั่นและคุณเขมวันต์ จิระวัฒน์กิจ ผู้ช่วยหัวหน้าแผนกปรี-โปรดักชั่น ฝ่ายผลิตรายการ สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ผู้ผลิตรายการ ดิสเนีย์ คลับ

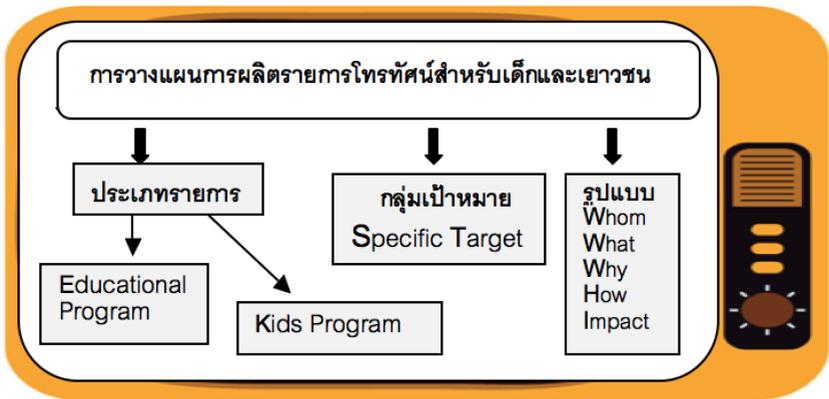
2.3 ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนอายุ 13-18 ปี ได้แก่ คุณทัชชกร บุญลักษณ์นันท์ โปรดิวเซอร์ รายการรถโรงเรียน High School Reunion บริษัท จีเอ็มเอ็ม ทวี จำกัด คุณวศิน มูลประหัต ศรีเอทีฟ รายการสมรภูมิไอลเดีย บริษัทบีอีซีโร เอ็นเทอร์เทนเมนท์ จำกัด คุณภัทราพร สังข์พวงทอง ผู้อำนวยการผลิต รายการบบอกกะลา บริษัททีวีบูรพา จำกัด และคุณณัฐยา ศิรกรวิไล ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์เรื่อง ้วยแสบสาแหรกขาด

ผลการศึกษา

จากการประชุม ABU Children's TV Program Item-Exchange ได้ข้อเสนอแนะในการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชน ดังนี้ ผู้ผลิตควรให้ความสำคัญกับการวางแผนการผลิตรายการ โดยเริ่มต้นจากการกำหนดลักษณะของรายการให้ชัดเจนว่า รายการที่จะทำเป็นรายการ

ประเภทใด ระหว่างรายการเพื่อการศึกษา (Educational Program) หรือรายการเด็ก (Kids Program) ผู้ผลิตรายการควรกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน มีความเฉพาะเจาะจง (Specific Target) โดยแบ่งตามพัฒนาการตามช่วงวัยของเด็ก ควรกำหนดรูปแบบรายการและรายละเอียดรายการให้ชัดเจน โดยระบุให้ครอบคลุมว่ารายการทำให้ใครดู (whom) ต้องการสื่อสารอะไร (what) ด้วยเหตุผลใด (why) นำเสนออย่างไร (how) และต้องการให้เกิดผลอย่างไร (impact) รายการเด็กควรจะเป็นรายการที่จุดประเด็นชวนให้เด็กคิด แลกเปลี่ยน และรับฟังความคิดเห็น มุ่งเน้นการสร้างเสริมจินตนาการอันจะนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์และปล่อยให้เด็กได้แสดงออกอย่างเสรี

แผนภาพที่ 1 แสดงขั้นตอนการวางแผนการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชน

เนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ควรนำเสนอเรื่องราวที่ผู้ชมเป้าหมายรู้สึกสนุกสนานและสนใจ อาจเป็นเรื่องใกล้ตัวหรือแสดงพฤติกรรมบางอย่างที่คล้ายคลึงกับเด็กที่เป็นผู้ชมเป้าหมาย เรื่องที่น่าเสนออาจเป็นเรื่องราวง่าย ๆ ธรรมดาๆ ในลักษณะที่เด็กก็สามารถเป็นต้นแบบ (Role Model) ได้ เป็นเนื้อหาที่ผู้ชมเป้าหมายเข้าใจได้ง่าย แม้แต่ผู้ที่อยู่ต่างวัฒนธรรมก็สามารถเข้าใจได้ ประเด็นเนื้อหาที่ผู้ผลิตรายการควรมุ่งเสริมให้กับเด็กได้แก่ การสร้างทักษะชีวิตให้เด็กเห็นถึงกระบวนการ (Process) ก้าวผ่านปัญหา นำเสนอให้เด็กได้เรียนรู้และยอมรับโลกในความเป็นจริงที่อาจไม่ได้จบลงอย่างสมหวังเสมอไป กล่าวคือ พร้อมจะดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคง กล้าเผชิญ และพร้อมแก้ไขปัญหา

130

สิ่งที่สามารถทำให้รายการมีความน่าสนใจเพิ่มขึ้น คือ “ธรรมชาติของเด็ก” ควรเปิดโอกาสให้เด็กที่ร่วมรายการได้คิดและมีพฤติกรรมตามธรรมชาติของเด็ก เช่น เด็กที่เข้าร่วมในรายการควรให้คงความเป็นเด็ก มีความสวยงามเป็นธรรมชาติในแบบเด็กๆ โดยไม่ควรแต่งหน้าเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กใช้ภาษาพูดในแบบของตนเอง มากกว่าการพูดตามบทที่ทีมงานเขียนขึ้น เปิดโอกาสให้เด็กได้คิดสร้างสรรค์ และทดลองทำด้วยตัวเอง ซึ่งรูปแบบการนำเสนอรายการสำหรับเด็กขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ

ผู้ผลิตรายการควรทำการประเมินเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้ชมรายการ โดยสามารถทำได้หลากหลายวิธี อาทิ การวิจัยเชิงคุณภาพ การสำรวจทางออนไลน์ (Online Feedback) โดยให้ผู้ชมกรอกความคิดเห็นผ่านทางเพจ บล็อก หรืออีเมล และการเชิญผู้ชมเป้าหมายมาเยี่ยมชมสถานี

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่มีต่อผู้ผลิตรายการสำหรับเด็กของไทย ปีปีเอส ผู้ทรงคุณวุฒิจากต่างประเทศมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ผู้ผลิตสื่อในปัจจุบันควรผลิตสื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้สื่อของเด็กที่เปลี่ยนแปลงไป ปรับรูปแบบการทำงานให้ยืดหยุ่นที่จะผลิตรายการผ่านสื่อได้ทุกประเภท และมีแบบฉบับที่เป็นของตนเอง

สำหรับการศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่ได้รับการยอมรับและความนิยม เพื่อศึกษาแนวทางการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในปัจจุบัน โดยศึกษาจากรายการที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ทางสถานีต่างๆ ในช่วงเดือนมกราคม ถึง มิถุนายน พ.ศ.2559 เป็นรายการที่ได้รับรางวัลจากสถาบันที่เป็นที่ยอมรับหรือเป็นรายการที่ได้รับความนิยมซึ่งความนิยมพิจารณาจากรายการที่มีการออกอากาศมาอย่างต่อเนื่อง 5 ปีขึ้นไป รายการที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 17 รายการ แบ่งเป็นรายการสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี จำนวน 3 รายการ รายการสำหรับเด็กอายุ 6-12 ปี จำนวน 9 รายการ รายการสำหรับเด็กและเยาวชน อายุ 13-18 ปี จำนวน 5 รายการ มีข้อสังเกตว่ารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กส่วนใหญ่มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายแบบกว้างๆ ไม่ชัดเจน บางรายการกำหนดไว้ตั้งแต่ 3-12 ปี รายการสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี มีจำนวนรายการน้อยมาก ทั้งๆที่พัฒนาการทางสมองและการเรียนรู้ที่สำคัญของเด็กคือช่วงอายุ 3-5ปี ซึ่งการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในช่วงวัยนี้จะเป็นการวางรากฐานสำคัญของการเติบโตอย่างมีคุณภาพ จากการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์ทั้ง 17 รายการ สามารถสรุปแนวทางการผลิตรายการโทรทัศน์แต่ละกลุ่มช่วงวัยได้ ดังนี้

แนวทางการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี

“เน้นความสนุกสนาน ส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็ก” ส่งเสริมจินตนาการ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าแสดงออก โดยเน้นการแสดงออกของเด็กที่เป็นธรรมชาติและสมวัย รวมทั้งส่งเสริมความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว

แนวทางการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กอายุ 6-12 ปี

“ความสนุกสนานสอดแทรกความรู้ทางวิชาการและแนวทางการใช้ชีวิต” เนื้อหารายการส่วนใหญ่เป็นการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทั้งทางร่างกายและสติปัญญา ส่งเสริมให้เด็กฝึกคิดอย่างมีเหตุผล คิดแบบวิทยาศาสตร์ และคิดอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมประสบการณ์ทางสังคม ตอบสนองความอยากรู้อยากเห็น ส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะการใช้ชีวิต ผ่านปัญหา อุปสรรค ด้วยความพยายาม มุ่งมั่น เนื้อหารายการส่งเสริมความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ความรักความผูกพันของสถาบันครอบครัว

แนวทางการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชน

อายุ 13-18 ปี “โดนใจ ทันสมัย ดูสนุก” นำเสนอทักษะการใช้ชีวิตและความสัมพันธ์กับผู้อื่น เน้นเรื่องที่อยู่ในความสนใจ มีแนวคิดที่ทำทนายด้วยไอเดียที่สร้างสรรค์ นำเสนอเรื่องราวที่ ตรงไป ตรงมา ทันสมัย สนุกสนาน และมีคติสอนใจ เสนอมุมมอง ความคิดเห็นที่แตกต่าง ตลอดจนนำเสนอเรื่องราวความรู้ใกล้ตัวได้อย่างเจาะลึก รอบด้าน สนุกสนาน นำติดตาม เปิดโอกาสให้ผู้ชมทางบ้านที่ชื่นชอบรายการได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่บริษัทผู้ผลิตรายการจัดขึ้น

การวิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ตามหลักเกณฑ์ของระบบการจำแนกเนื้อหาที่ควรมีการส่งเสริม 6 ด้าน ของ กสทช. ได้แก่ 1. ส่งเสริมให้เกิดระบบวิีคิด 2. ส่งเสริมความรู้ในเรื่องวิชาการ 3. ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาด้านคุณธรรมและจริยธรรม 4. ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิต 5. ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ยอมรับ เข้าใจ และชื่นชมความหลากหลายในสังคม และ 6. ส่งเสริมการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พบว่ารายการโทรทัศน์ 1 รายการมีการนำเสนอเนื้อหาที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์มากกว่า 1 ด้านขึ้นไป รายการที่มีการนำเสนอเนื้อหาครบทั้ง 6 ด้าน คือ รายการณัชชา ดิ เอกซ์พลอเรอร์ รายการสามเนรปฎกบัญญัติธรรม และรายการละครวัยแสนสาแหรกดาด ถ้าแยกพิจารณาเนื้อหาแต่ละด้านที่ควรส่งเสริม พบว่ารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กส่วนใหญ่ 15 รายการ จากทั้งหมด 17 รายการมีการนำเสนอเนื้อหาที่ส่งเสริมความรู้ในเรื่องวิชาการ รองลงมานำเสนอเนื้อหาที่ส่งเสริมให้เกิดระบบวิีคิด 12 รายการ และเนื้อหาที่ส่งเสริมการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว และความสัมพัธ์ระหว่างบุคคล มี 11 รายการ เนื้อหาที่มีการนำเสนอที่น้อยที่สุด 7 รายการจาก 17 รายการคือเนื้อหาที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาด้านคุณธรรมและจริยธรรม มีเพียง 8 รายการที่นำเสนอ เนื้อหาที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิต และ 9 รายการที่มีเนื้อหาส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ยอมรับ เข้าใจ และชื่นชมความหลากหลายในสังคม จะเห็นได้ว่ารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กส่วนใหญ่มุ่งเน้นการส่งเสริมความรู้เรื่องวิชาการมากกว่าส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิตในสังคม

ในส่วนของ การสัมภาษณ์ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนจำนวน 11 คนเกี่ยวกับแนวทางการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนให้เป็นที่ยอมรับ และได้รับความนิยม แบ่งเป็น ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี จำนวน 2 คน ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กอายุ 6-12 ปี จำนวน 5 คน ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนอายุ 13-18 ปี จำนวน 4 คน

จากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปแนวทางการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนได้ว่า การผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนควรมีการกำหนดแนวความคิดที่ชัดเจน และมีรูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจ โดยอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจในกลุ่มเป้าหมาย เนื้อหารายการเด็กและเยาวชนควรสอดคล้องกับพัฒนาการตามช่วงวัยของเด็ก ด้วยการนำเสนอที่จุดประเด็นชวนให้เด็กคิด การทำรายการเด็กที่น่าสนใจควรทำรายการให้สนุกน่าดู แสดงออกถึงความเป็นธรรมชาติของเด็ก และเป็นรายการที่เด็กและพ่อแม่สามารถดูร่วมกันได้ ด้วยการผลิตที่มีความพิถีพิถัน

การผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กเล็ก ควรให้ความสำคัญกับเนื้อหาของรายการ เนื้อหาที่น่าสนใจควรจะเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เป็นเรื่องที่เด็กสนใจ เสริมทักษะการฝึกคิดวิเคราะห์ เป็นการสะท้อนมุมมองของเด็ก และสอดแทรกความรู้ทางวิชาการ สำหรับรูปแบบการนำเสนอของรายการควรรู้รูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสมกับแนวความคิดของรายการ ไม่มีรูปแบบตายตัว แต่รูปแบบที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กเล็กคือการประกวด การนำเสนอรายการสำหรับเด็กเล็กควรสร้างความรู้สึกถึงความ เป็นเพื่อนกับเด็ก

การผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กอายุ 6-12 ปี เนื้อหาควรมุ่งเน้นการส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิตของเด็กในสังคม ประเด็นที่ควรนำเสนอได้แก่การปลูกฝังคุณค่าและความภาคภูมิใจในตนเอง ส่งเสริมให้เด็กใช้เวลาปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างมากขึ้น ส่งเสริมให้เด็กมีทักษะแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นทีม (Team Work) และการยอมรับในความต่าง ส่วนรูปแบบการนำเสนอรายการควรนำเสนอความสนุก สอดแทรกสาระ และไม่เป็นพิษเป็นภัย ใช้การกระตุ้นหรือจุดประกายให้เด็กอยากเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมและกระตุ้นกระบวนการคิดทางวิทยาศาสตร์ สร้างความรู้สึกรู้สึกความเป็นเพื่อนกับคนดู ใช้การนำเสนอที่กระชับรวดเร็ว และคอมพิวเตอร์กราฟิกเพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับรายการ

การผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับกลุ่มอายุ 13-18 ปี เนื้อหาของรายการควรทันสมัย น่าสนใจ และมีความแปลกใหม่ เป็นเรื่องใกล้ตัวผู้ชม และควรนำเสนอเนื้อหาทั้งด้านบวกและด้านลบเพื่อให้เด็กได้รับรู้โลกแห่งความเป็นจริง รายการที่ดีที่เหมาะสมกับวัยรุ่นควรมีเนื้อหารายการ ประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่ เนื้อหาส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัววัยรุ่นโดยตรง เนื้อหาส่วนที่วัยรุ่นยังไม่เคยรู้ และส่วนที่น่าค้นหาคำตอบ รูปแบบการนำเสนอเน้นความสนุกสนาน ไม่น่าเบื่อและความรู้จนมากเกินไป เข้าใจง่าย มีการนำเสนอที่สั้นกระชับ ด้วยวิธีการนำเสนอที่แปลกใหม่ดูแล้วสามารถไปคุยต่อกับเพื่อนได้

ปัญหาการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชน จากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนในปัจจุบันยังขาด

ความหลากหลายและไม่สามารถตอบสนองความต้องการของเด็กหรือ
ประโยชน์ที่แท้จริงต่อเด็กและเยาวชน ประกอบกับพฤติกรรมการเปิดรับ
สื่อของเด็กที่เปลี่ยนไป ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านต่างทราบดีว่า ปัจจุบัน โลก
เปลี่ยนไป ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีมากขึ้น ทุกคนสามารถเป็นทั้งผู้
ส่งสารและผู้รับสาร เนื้อหาสาระต้องปรับตามสภาพสังคมและวัฒนธรรม
รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กเองก็ต้องยอมรับความจริงและพร้อมสำหรับการ
การปรับตัว เพราะสื่อโทรทัศน์ไม่ใช่ทางเลือกเดียวของเด็ก ธรรมชาติของ
เด็กเป็นอีกประเด็นปัญหาที่ผู้ผลิตรายการต่างตระหนักถึง ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง
เรื่องความแตกต่างในแต่ละช่วงวัย การใช้ชีวิต (Life Style) ที่แตกต่างของ
เด็กแต่ละกลุ่ม ตลอดจนการให้เด็กที่ร่วมรายการมีความเป็นธรรมชาติ ซึ่ง
ส่งผลต่อการผลิตรายการให้น่าสนใจ ส่วนปัญหาอุปสรรคที่ผู้ผลิตรายการ
เห็นว่าเป็นปัญหาที่ต่อเนื่องยาวนาน คือการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก
ยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม
ทำให้รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กมีน้อย และไม่มีคามยั่งยืน

สำหรับแนวทางแก้ไข ส่วนใหญ่ผู้ผลิตรายการเห็นว่า ภาครัฐ
และผู้บริหารสถานี คือส่วนสำคัญที่จะทำให้รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก
อยู่รอด ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนด้านการเงิน วิชาการ การมีวิสัยทัศน์
เพื่อเด็ก และควรมีองค์กรวิชาชีพเฉพาะที่ดูแลรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก
ในขณะเดียวกันผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ควรพัฒนาศักยภาพอยู่ตลอดเวลา
ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์มีความจำเป็นที่จะต้องทันสมัย ทันโลก ทัน
เหตุการณ์ ก้าวตามเทคโนโลยี พัฒนาตนเอง แสวงหาความรู้ตลอดเวลา
กล้าคิด สร้างสรรค์ มีจินตนาการ ผู้ผลิตรายการบางคนเสนอให้มีการนำผู้ที่
ประสบความสำเร็จในด้านต่างๆมาร่วมทำรายการเพื่อให้การผลิตรายการ

มีแนวคิดที่หลากหลาย จากคนที่มีชื่อเสียง จะทำให้นเนื้อหาและรูปแบบรายการเปลี่ยนแปลงจากเดิม และควรเปิดโอกาสให้เด็กและคนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตรายการมากขึ้น เพราะเด็กคือกลุ่มเป้าหมายหลัก เด็กก็ควรจะช่วยสร้างสรรค์รายการเพื่อพวกเขาเอง

จากการศึกษาทั้งการวิจัยทางเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก สามารถสรุปเป็นแนวทางการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนได้ดังนี้

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้

1. สำหรับผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชน ผู้ผลิตรายการควรกำหนดกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจงตามพัฒนาการแต่ละช่วงวัยของเด็ก ควรสร้างเนื้อหาและรูปแบบรายการที่น่าสนใจและตอบโจทย์ความต้องการและคาดหวังของเด็กและเยาวชน รวมทั้งของพ่อแม่ ผู้ปกครอง

2. เนื้อหารายการที่ผู้ผลิตควรให้ความสำคัญคือ เรื่องทักษะการเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ซึ่งนับเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับเด็กในปัจจุบัน ให้เด็กและเยาวชนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยการมีทักษะการคิด เรียนรู้ ทำงาน แก้ปัญหา สื่อสาร และร่วมมือทำงาน

3. ผู้ผลิตรายการควรปรับรูปแบบการทำงานเป็น Content Creators ที่สามารถสร้างสรรค์เนื้อหาได้ในหลากหลายแพลตฟอร์ม (platform) เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ เข้าถึงเด็กได้อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน

ข้อเสนอแนะต่อสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

1. ควรเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สื่อและใช้ประโยชน์จากพื้นที่สื่อสาธารณะเพิ่มมากขึ้น โดยเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และมีส่วนร่วมของเด็ก เยาวชน และครอบครัว

2. ควรส่งเสริมให้มีรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี เพิ่มมากขึ้นเพราะในปัจจุบันรายการสำหรับเด็กช่วงวัยนี้มีน้อยมาก ให้การสนับสนุนงบประมาณในการผลิตและช่วงเวลาในการออกอากาศ

3. ควรส่งเสริมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนให้มีเนื้อหา มุ่งเน้นทักษะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 โดยผู้ผลิตรายการและ ทีมงานทุกคนต่างมีพื้นฐานความรู้เรื่องเดียวกันนี้ด้วยอย่างลึกซึ้ง

4. ควรมีระบบประเมินคุณภาพรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและ เยาวชนโดยให้ผู้ปกครองและเด็กได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินและ ทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างมาตรฐานและยกระดับคุณภาพรายการ

5. ควรสนับสนุนให้ทีมงานวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ในการ สร้างสรรค์รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนในยุคสื่อหลอมรวม

6. ควรให้การสนับสนุนและพัฒนาเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตรายการ โทรทัศน์สำหรับเด็กอย่างต่อเนื่องและเชื่อมเครือข่ายทั้งในระดับอาเซียน และนานาชาติเพื่อให้เกิดความร่วมมือและพัฒนาศักยภาพของผู้ผลิต รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กสู่ระดับสากล

7. ควรสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือจากสาขาวิชาการต่างๆ ใน การสร้างองค์ความรู้ หรือนวัตกรรมเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เช่น การสร้างเครือข่ายกับสถาบันการศึกษาทุกระดับ เพื่อร่วมคิด ผลิต ประเมินรายการให้เป็นที่ต้องการของเด็กและครอบครัว จนสามารถเติบโต เข้มแข็ง และยืนอยู่ได้อย่างถาวร

ข้อเสนอแนะเพื่องานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษารายการโทรทัศน์ของต่างประเทศ ที่ประสบความสำเร็จในการใช้กลยุทธ์การเล่าเรื่องข้ามสื่อ เพื่อเป็นต้นแบบในการ พัฒนาสำหรับรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชน

2. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างความนิยมของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนในยุคสื่อหลอมรวม

ศึกษาวิเคราะห์ทิศทาง และแนวโน้มรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชนในอนาคต ทั้งในระยะสั้น และระยะยาว

3. ควรมีการศึกษาการใช้ประโยชน์จากรายการโทรทัศน์ของเด็กและเยาวชน รวมถึงผู้ปกครอง เพื่อกำหนดทิศทางของเนื้อหาที่จะก่อให้เกิดคุณค่าและสร้างพลเมืองที่ดีในอนาคต

บรรณานุกรม

กาญจนา แก้วเทพ นันทกา สุธรรมประเสริฐ และเอกธิดา เสริมทอง.
(2554). *ผู้คนที่หลากหลายในการสื่อสาร : เด็ก สตรี และผู้สูงอายุ*.
กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.

พรพรรณพิมล วิปุลากร. (2554). *ทำไมเด็กจึงต้องรู้เท่าทันสื่อ*. ใน *สาม
เชื้อสถาปนศิริ. รู้ทันสื่อ*. กรุงเทพมหานคร : บริษัทออฟเซ็ท
ครีเอชั่น จำกัด. หน้า 43-54.

อิทธิพล ปรีดีประสงค์.(2555). *ร่าง คู่มือการพัฒนารายการโทรทัศน์เพื่อ
ส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้สำหรับเด็ก*. กรุงเทพมหานคร :
สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว.

Anderson, Daniel A. Lavigne, Heather J.and Hanson, Katherine G.
(2013). *The Educational Impact of Television. Media Effects/
Media Psychology*. USA : Blackwell Publishing Ltd.

Bibliography

Anderson, Daniel A. Lavigne, Heather J.and Hanson, Katherine G.
(2013). *The Educational Impact of Television. Media Effects/
Media Psychology*. USA : Blackwell Publishing Ltd.

Itthiphol Pritiprasong. (2012). *Handbook of Developing Kids
Television Program for Education and Learning*. Bangkok.
National Institute for Child and Family Development. (In Thai).

Karnjana kaewthep, Nunthaka Suthumprasert and Ekthida Sermthong. (2011). *Multi - people in Communication : Children, Women and Elderly*. Bangkok : Pabpim Limited Partnership Press. (In Thai).

Punpimon Vipulakorn. (2011). Why Media Literacy is essential For Children? .In Time Chuastapanasiri, *Media Literacy*. Bangkok : Offset Creation Ltd. pp. 43-54. (In Thai).